

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังมีการพัฒนาเมืองอย่างกว้างขวาง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงความเป็นอยู่ และยกระดับการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น ในการพัฒนาเมืองนั้น กำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ การพัฒนาชุมชนจะก้าวหน้ามากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมาชิกในชุมชนนั้น จึงต้องพยายามเสริมสร้างกำลังคนให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อเป็นทางนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง ประเทศจะก้าวหน้าเพียงไร ก็อยู่ที่ความรู้ ความสามารถ และอุปนิสัยของชนชาตินั้น ๆ โดยส่วนรวม ความรู้ ความสามารถ และอุปนิสัยของพลเมืองในชาติจะเป็นอย่างไร ก็อยู่ที่การศึกษาของชาตินั้น ครูเป็นผู้ส่งสอนอบรมเยาวชนของชาติให้ เป็นพลเมืองดี ครูเป็นผู้ที่จะอบรมสั่งสอนแนะนำและชี้แนวทางแก่นุชนให้มีความรู้ ความสามารถอันเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และในการพัฒนาประเทศ ครูที่ดีย่อมสามารถปลูกฝังลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก อบรมเด็กให้เป็นคนดีมีศีลธรรมจรรยา สร้างนิสัยให้เป็นคนรักงาน มีความคิดริเริ่ม มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของตน ครอบครัวและของประเทศชาติ ดังนั้นความมั่นคงของชาติจึงอยู่ที่มือของครู ทั้งที่พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใต้ทรงพระชนม์พระราชนิพนธ์ในข้อที่จะถือการส่งเสริมให้การศึกษาแก่พลชนิกชาวไทยเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ทรงเห็นความสำคัญที่จะส่งเสริมให้มีครูที่ดีมีจำนวนมากขึ้นเพราะครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ชาติต้องการ ใต้พระราชทานเงินรางวัลแก่อาจารย์ดี " มีความชอบในราชการที่ได้อุทิศสละสอนนักเรียนโดยแข็งแรง จนมีนักเรียนเข้าสอบไล่ได้มาก " ๑ เพื่อให้ครูมีกำลังใจฝึกสอนนักเรียนให้มีความรู้ความ

๑ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หนา ๑๒๕ (เอกสารอ้างอิงมาจากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓, ร.ศ. ๑๐๘, หนา ๖๔๔)

ความสามารถสูงมารับใช้ชาติ

ในโครงการศึกษา ร.ศ. ๑๐๗ (พ.ศ. ๒๔๘๑)^๒ กล่าวไว้ในภาค ๑ หมวด ๘ เรื่องที่ว่าควยโรงเรียนพิเศษว่า การศึกษาในกรุงเทพฯ ในปัจจุบันนี้ และในอนาคต ก็ต้องการครูเป็นที่ตั้ง ครูดีแล้วก็ให้การเล่าเรียนที่ดี การใหญ่สำคัญของกรมศึกษาธิการก็คือฝึกหัดครูให้ดีแล้วเป็นทางจริง ๆ ที่จะให้การศึกษเล่าเรียนในบ้านเมืองดำเนินสู่ทางเจริญ

Gohn Kenneth Galbraith^๓ โลกกล่าวว่า ในการพัฒนาประเทศจะต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ จักรระบบงานให้ดี บุคคลเหล่านี้แม้จำนวนน้อยก็จะสามารถอบรมให้ผู้อื่นมีความรู้สูงขึ้นเป็นจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ ไม่ช้าก็จะมีบุคคลที่มีความสามารถบริหารงานและประกอบกิจการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพ บ้านเมืองก็จะเจริญขึ้นเป็นลำดับ ถ้ามีครูที่ดีเป็นจำนวนมาก ก็สามารถจัดการศึกษาไปได้โดยสะดวก และการสอนย่อมจะดีขึ้นโดยอัตโนมัติ ผลก็คือประเทศยอมพ้นจากการคอบพัฒนาในที่สุด

ครูนั้นมีความสำคัญอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาประเทศอยู่ที่การขาดแคลนครูในแขนงต่าง ๆ ทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตามขณะนี้รัฐบาลกำลังเร่งผลิตครูอย่างมาก ดร. นิพนธ์ ศศิธร^๔ โลกกล่าวไว้ว่า "ครูเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างบ้านกับสังคม ครูเป็นผู้ที่จะทำให้วิชาเจริญก้าวหน้าไปด้วยการเป็นเชอวิชา เพราะความอยากรู้อยากเห็นให้แก่นักเรียน" จะเห็นไควาครูเป็นผู้มีอิทธิพลอันสำคัญยิ่งทั้งในโรงเรียนและใน

^๒ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๑

^๓ สองลี ชูติวงศ์ และสวัสดิ์ สุคนธรังษี "การพัฒนาประเทศ" แปลจากเรื่อง
ของ Gohn Kenneth Galbraith Ph. D. ศูนย์ศึกษา ๖ : ๒๔-๓๐ มิถุนายน ๒๕๐๖

^๔ นิพนธ์ ศศิธร, บันทึกยกการอภิปราย "ครูกับสังคม" ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๐
(อัครสำเนา)

ชุมนุมชน ผู้เป็นครูจึงควรเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกหัดอบรมมาอย่างดีที่สุด ไม่ใช่จะมีความรู้
แต่ทางทฤษฎีเท่านั้น ครูจะต้องมีความสามารถในคามปฏิบัติด้วย ดังนั้นการฝึกสอนจึง
เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของโครงการฝึกหัดครู เพื่อให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ทางการ
สอน ซึ่งจะไ้เป็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการที่จะยึดอาชีพครูใน
อนาคตต่อไป

การฝึกสอนเป็นประสบการณ์ที่จำเป็นต้องมีในหลักสูตรวิชาการศึกษาศาสตร์สำหรับผู้ที่
เป็นครู การฝึกสอนเป็นโครงการที่สำคัญที่สุดในโครงการฝึกหัดครู พูดได้ว่าเป็นหัวใจ
ของการฝึกหัดครูทีเดียว เพราะนักศึกษาจะได้มีโอกาสทดลองนำความรู้จากทุกสายวิชา
มาใช้ปฏิบัติในการแก้ปัญหาและในการสอนซึ่งนักศึกษาจะต้องไปเผชิญในชีวิตจริงหลังจาก
ได้ศึกษาสำเร็จแล้ว เพราะในการฝึกหัดครูมีหลักเกณฑ์อยู่ว่า ประสบการณ์ตรงเป็นสิ่ง
สำคัญที่สุด ในระหว่างการฝึกสอนนักศึกษาได้หัดรับผิดชอบในหน้าที่ของครูภายในและภายใน
นอกห้องเรียน ได้มีโอกาสติดกับนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นสภาพที่แท้จริงที่จะต้องเผชิญ
ต่อไปภายหน้า ประสบการณ์เหล่านี้จะทำให้ให้นักศึกษาเข้าใจในตนเอง รู้ถึงความต้องการ
ที่แท้จริง มองเห็นข้อบกพร่องในการเป็นครูของตน ตลอดจนสามารถจะทราบได้ว่า ตน
นั้นเหมาะสมหรือไม่กับอาชีพครู และในที่สุดอาจจะตัดสินใจได้ว่า ตนจะยึดอาชีพนี้ตลอดไปหรือไม่
"การฝึกสอนถือว่า เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญจากการสิ้นสุดการเป็นนักเรียนฝึกหัด
ครูที่ต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น"^๕

Inlow^๖ กล่าวว่า การฝึกสอนเป็นส่วนที่วิเศษของโครงการฝึกหัดครู เพราะ
ทำให้สถาบันฝึกหัดครูมีโอกาสมองเห็นข้อบกพร่องของตัวเอง และทำการปรับปรุงโครงการ
อยู่เสมอได้

^๕สาระ บุญสวัสดิ์ "หน้าที่และบทบาทของการฝึกหัดครู" จันทร์ เกษม ๖๒ :

๖๔-๖๗ มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

^๖Inlow, Gail M. Maturity in High School Teaching, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, Inc., 1963 p. 400

เนื่องจากการฝึกสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งกว่า โครงการฝึกสอนจึงมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน สมบูรณ์ และปฏิบัติได้จริง ๆ

Wiggins^๗ ได้วางวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนไว้ และที่สำคัญมี ๒ ประการ

- ๑. เพื่อช่วยสร้างให้นิสิตฝึกสอนเป็นครูที่มีทักษะ และมีความคิดสร้างสรรค์
- ๒. เพื่อให้โอกาสนิสิตฝึกสอนได้ตัดสินใจว่าจะยึดเอาการสอนเป็นอาชีพต่อไปหรือไม่

ยูเนสโกจัดให้สถาบันฝึกหัดครูภาคเอเชีย มหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์สำรวจแนวปฏิบัติเกี่ยวแก่การฝึกหัดครูในสถาบันฝึกหัดครูประถมในทวีปเอเชียแล้วจัดพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๐^๘ ใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปยังประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นเอเชียจำนวน ๑๖ ประเทศ สำรวจแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกสอนในชั้นประถมศึกษาในข้อที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการฝึกสอนควรจะมีรูปใดบ้าง อาจแบ่งประเภทของจุดมุ่งหมายในการฝึกสอนออกเป็น ๖ จำพวก

- พวกที่ ๑ พัฒนาศักยภาพของนิสิตฝึกสอนในการแปลความหมายของทฤษฎีที่ได้เรียนมาแล้วออกมาเป็นการปฏิบัติ โดยเฉพาะเกี่ยวกับวิธีการสอน
- พวกที่ ๒ พัฒนาการเข้าใจของนิสิตฝึกสอนเกี่ยวกับจิตวิทยาของเด็ก
- พวกที่ ๓ ฝึกให้นิสิตฝึกสอนมีความมั่นใจในตนเอง มีความริเริ่มและมีความสามารถรอบคอบในการที่จะปฏิบัติการสอน ซึ่งเป็นงานประเภทสร้างสรรค์
- พวกที่ ๔ ส่งเสริมให้นิสิตเข้าใจบทบาทต่าง ๆ ที่จะต้องรับมาปฏิบัติเมื่อเรียนสำเร็จออกไป โดยจัดให้นิสิตมีประสบการณ์หลายอย่างต่าง ๆ กันเกี่ยวกับบทบาทเหล่านั้น

^๗Wiggins, Sam P., The Student Teacher in Action, Boston, Allyn and Baeon Inc., 1957, p. 4

Pires, Edward A., Student Teaching Practices in Primary Teacher Training Institutions in Asia, pp. 8-9

พวกที่ ๕ ให้นิสิตได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นครู ให้ได้เข้าใจอย่างถูกต้องตรงกับชีวิตจริง โดยให้มีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ ในวงการนี้

พวกที่ ๖ ฝึกให้นิสิตฝึกสอนมีทัศนคติอันถูกต้องเหมาะสมแก่อาชีพครู และฝึกมนุษยสัมพันธ์อันดีให้สามารถจัดการกับศิษย์ของตนกับผู้ร่วมงาน และกับประชาชนในชุมชนที่ตนออกไปปฏิบัติงานอยู่

ความมุ่งหมายดังกล่าวนี้ ถ้าพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว จะเห็นได้ว่า จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ตามลำพังนิสิตฝึกสอนแต่ฝ่ายเดียว เพราะนิสิตฝึกสอนขาดประสบการณ์ทางต่างทั้งในด้านการสอนและการปกครอง จำเป็นต้องอาศัยการนิเทศของผู้มีประสบการณ์มาแล้ว ทั้งทางสถานฝึกหัดครูและทางโรงเรียนฝึกสอน ในอันที่จะให้คำแนะนำช่วยเหลือให้นิสิตฝึกสอนมีประสบการณ์กว้างขวางมีความรู้ความสามารถ และความมั่นใจในการฝึกสอนที่ขึ้น ในการนิเทศนั้น สองสี ชูทิวังศ์ ไกลดาวไวว่า ผู้นิเทศจะต้องวางรายละเอียดในการดำเนินงานอย่างถี่ถ้วนว่าจะดำเนินการอย่างไรบ้าง ทั้งจะต้องคำนึงถึงหลักการอยู่เสมอว่า จะต้องหาทางให้นิสิตทุกคนเห็นขอบกพร่องของตนเองด้วยตนเอง ผลงานของการฝึกสอนเป็นสิ่งที่นับเป็นขั้นเป็นอันไม่ได้ แต่ในการประเมินผลอาจารย์นิเทศก็อาจกำหนดองค์ประกอบของความสำเร็จของการฝึกสอนออกมาเป็นชนิด ๆ ได้ เช่น จากความพร้อมเพรียงและความเอาใจใส่ของนักเรียนที่มาร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนกับครู ลักษณะการวางโครงการงานของนิสิตฝึกสอนในการปฏิบัติงาน ๆ ล ๆ ประการสำคัญที่สุดก็คือ อาจารย์นิเทศจะต้องวางโครงการนิเทศที่มีขอบเขตแค่นี้เพียงจะวัดผลให้คะแนนการฝึกสอนเท่านั้น โครงการนิเทศการฝึกสอนควรจะให้มีการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของนิสิตฝึกสอน และความก้าวหน้าทางการปฏิบัติเป็นระยะด้วย อาจารย์นิเทศการฝึกสอนควรมีความรู้ในค่านิเทศการ เป็นอย่างค้ำจนสามารถรู้ว่า เมื่อความทางวิชาการอย่างใดถูก แต่การมีความรู้ค่านิเทศการอย่างเดียวไม่พอ อาจารย์

นี้เทศกควรจะต้องมีเทคนิคและความรู้ในการทำงานร่วมกับนิสิตด้วย

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษาหนึ่ง ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด มีอะไรควรแก้ไขปรับปรุงบ้าง
๒. เพื่อทราบปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ และครูอาจารย์พี่เลี้ยงขณะที่ทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน
๓. เพื่อทราบปัญหาของนักศึกษาฝึกสอนขณะที่ทำการฝึกสอนอยู่
๔. เพื่อทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาจจะ เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวนักศึกษาฝึกสอน หรือวิธีสอน หรือเกี่ยวกับโรงเรียนฝึกสอน หรือเกี่ยวกับโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยที่ยังไม่ได้แก้ไข แม้จะสิ้นสุดการฝึกสอนแล้ว
๕. เพื่อทราบถึงกิจกรรมที่นักศึกษาฝึกสอนทำในระหว่างฝึกสอน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาความคิดเห็นจากบุคคล ๓ พวกคือ อาจารย์นิเทศก์ ครู อาจารย์พี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอนของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษาหนึ่ง ซึ่งมีทั้งหมด ๖ แห่ง ยกเว้นวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงครม และวิทยาลัยครูธนบุรี ซึ่งเพิ่งเปิดรับนักศึกษา ป.ก.ศ. สูง ปีการศึกษา ๒๕๑๓ นี้ นักศึกษายังไม่ได้ออกฝึกสอน วิทยาลัย ๖ แห่ง มีชื่อดังต่อไปนี้

๑. วิทยาลัยครูจันทรเกษม
๒. วิทยาลัยครูนครปฐม
๓. วิทยาลัยพระนคร

๔. วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

๕. วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ

๖. วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

สำหรับความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศน์ทั้งความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศน์เฉพาะวิชาสังคมศึกษา และอาจารย์นิเทศน์ทั่วไป เนื่องจากวิทยาลัยครูสวนกุหลาบไม่มีการจำกัดอาจารย์นิเทศน์วิชาเฉพาะ

สำหรับความคิดเห็นจากครูอาจารย์พี่เลี้ยง เป็นความคิดเห็นของครูอาจารย์พี่เลี้ยงสายสังคมศึกษาตามโรงเรียนฝึกสอนที่รับนักศึกษาฝึกสอนจากวิทยาลัยทั้ง ๖ แห่งนี้

ส่วนความคิดเห็นจากนักศึกษาฝึกสอนเป็นความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนเฉพาะนักศึกษา ป.ก.ศ. สูง สายสังคมศึกษาเท่านั้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่หลายฝ่ายคือ

๑. ฝ่ายสถาบันฝึกหัดครู การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการฝึกหัดครู ทั้งในค่านหลักสูตรและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะค่านการฝึกสอนทำให้ไต่รมาถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของผู้ที่มีส่วนรวมในโครงการฝึกหัดครู ผลการวิจัยนี้มิใช่จะเป็นประโยชน์สำหรับวิทยาลัยครูที่ทำการศึกษาเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อสถาบันฝึกหัดครูอื่น ๆ รวมทั้งคณะครูศาสตราจารย์ ในการที่จะเป็นแนวทางวางโครงสร้างของโครงการฝึกสอนหรือปรับปรุงโครงการที่มีอยู่แล้ว อันจะทำให้สามารถผลิตครูที่มีประสิทธิภาพอันแท้จริง

๒. ฝ่ายอาจารย์นิเทศน์ การวิจัยนี้ช่วยให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจารย์นิเทศน์ของวิทยาลัยประสบ อันทำให้เห็นเทศการสอนได้ไม่เต็มที่ ทำให้อาจารย์นิเทศน์เข้าใจถึงความต้องการ ความช่วยเหลือ และคำแนะนำของนักศึกษาฝึกสอนรวมทั้งครู-อาจารย์พี่เลี้ยงด้วย ถ้าอาจารย์นิเทศน์มีความเข้าใจดีขึ้น ก็จะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์พี่เลี้ยงดำเนินไปไคด้วยดีทุกฝ่าย

๓. ฝ่ายครูอาจารย์ที่เลี้ยง ทำให้ทราบถึงความเข้าใจของครูอาจารย์ที่เลี้ยง ที่มีต่อโครงการฝึกสอน และการปฏิบัติงานของครูอาจารย์ที่เลี้ยงที่ทำร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน รวมทั้งทราบทัศนคติของครูอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อโครงการฝึกสอนด้วย

๔. ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน ทำให้เห็นความสำคัญของโรงเรียนที่มีต่อโครงการฝึกสอน และขณะเดียวกันก็ช่วยให้โรงเรียนเห็นความสำคัญของนักศึกษาฝึกสอน รวมทั้งประโยชน์ที่นักศึกษาจะทำให้แก่โรงเรียน และทำให้เห็นถึงความร่วมมือของบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนฝึกสอน

๕. ฝ่ายนักศึกษาฝึกสอน การวิจัยนี้จะ เป็นแนวทางสำหรับนักศึกษาฝึกสอนในการปรับปรุงบุคลิกภาพและคุณสมบัติของตนเองให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยและของโรงเรียนที่นักศึกษาทำการฝึกสอนอยู่ เพื่อให้การฝึกสอนดำเนินไปอย่างไคผลมากที่สุด และมีประสิทธิภาพที่สุด

วิธีที่จะดำเนินการวิจัยหรือแผนการวิจัย

ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินงานโดยการค้นคว้าและศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และยังได้ขอความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน ซึ่งมีทั้งอาจารย์นิเทศก์ ครูอาจารย์ที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน เพื่อที่จะนำเอาความคิดเห็นเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามที่สร้างมีทั้งหมด ๓ ชุดสำหรับถามอาจารย์นิเทศก์ ครูอาจารย์ที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งแบบเลือกตอบ (Check-list) แบบปลายเปิด (Open-end) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating-scale) แล้วนำแบบสอบถามไปส่งให้อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนของวิทยาลัยครูที่ได้เลือกไว้แล้ว ส่วนแบบสอบถามของครูอาจารย์ที่เลี้ยง บางส่วนก็ส่งด้วยตนเอง แต่บางส่วนส่งทางไปรษณีย์ เนื่องจากจำนวนครูอาจารย์ที่เลี้ยงอยู่ที่นั่นกระจัดกระจาย โรงเรียนแห่งหนึ่งมีครูอาจารย์ที่เลี้ยงสายสังคมศึกษาเพียง ๒-๓ คน จึงไม่สามารถส่งแบบสอบถามด้วยตนเองไคหมด เมื่อรวบรวมข้อมูลไคแล้ว ไคนำมา

วิเคราะห์โดยคิดเป็นร้อยละ หากค่าเฉลี่ยความคิดเห็น จัดอันดับ แล้วนำความคิดเห็นทั้ง ๓ พวกคือ อาจารย์นิเทศก์ นักศึกษาฝึกสอน และครูอาจารย์พี่เลี้ยง มาเปรียบเทียบแสดงให้เห็นในตาราง นำผลของการวิเคราะห์หาความ สรุป พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะ

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้เป็นภาษา เฉพาะในการวิจัยนี้

ในการวิจัยครั้งนี้มีศัพท์เฉพาะบางคำที่ควรอธิบายให้เข้าใจตรงกันคือ อาจารย์นิเทศก์ทั่วไป หมายถึงอาจารย์ในวิทยาลัยที่ได้รับแต่งตั้งจากวิทยาลัยให้เป็นผู้นิเทศการสอนของนักศึกษาในโรงเรียนฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ทั่วไปคนหนึ่งรับผิดชอบนิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอน ในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งหรือหลายโรงเรียน

อาจารย์นิเทศก์วิชาเฉพาะ หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยที่ได้รับแต่งตั้งจากวิทยาลัยให้เป็นผู้นิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะวิชาที่ตนสอน

ครูอาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึงครูหรืออาจารย์ในโรงเรียนฝึกสอนที่เป็นครูหรืออาจารย์ประจำชั้นหรือประจำวิชาที่นักศึกษารับงานมาฝึกสอน

นักศึกษาฝึกสอน หมายถึงนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง ปีที่ ๒ ซึ่งทางวิทยาลัยครูส่งออกไปฝึกภาคปฏิบัติในโรงเรียนประถมหรือมัธยมศึกษา

โรงเรียนฝึกสอน หมายถึงโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่วิทยาลัยครูส่งนักศึกษาฝึกสอนไปฝึกสอนในปีการศึกษา ๒๕๑๓

การฝึกสอน หมายถึงประสบการณ์ภาคปฏิบัติที่วิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาออกฝึกในโรงเรียนฝึกสอน เพื่อให้ นักศึกษาประกอบภาระงานทุกอย่างในหน้าที่ครูได้ดี

วิทยาลัย หมายถึงวิทยาลัยครูที่ให้การศึกษาและฝึกในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี ๕ แห่ง และในจังหวัดนครปฐมอีก ๑ แห่ง มีวิทยาลัยครูจันทระ เกษม วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูพระนคร

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูนครปฐม

ภาคการศึกษาหนึ่ง หมายถึงภาคการศึกษาภายในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี
นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

วิชาสังคมศึกษา หมายถึงวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง
และศีลธรรม